

Mikä on kulttuurivientiä?

Aura Korppi-Tommola

Maailmalla on 1500 tiedekeskusta ja -museota. Niissä on pysyvien näyttelyiden lisäksi vaihtuvia näyttelyitä, joten uusien ja yleisöä houkuttelevien näyttelyiden tarve on krooninen. Tieteen universaalisuus helpottaa kansainvälistä yhteistyötä, koska tiedekeskuksat voivat vähällä vaivalla vuokrata toistensa rakentamia näyttelyitä. Osa näyttelyistä kertoo omasta tai vieraasta kulttuurista nyt tai menneisyydessä, kuten tällä hetkellä Heurekassa esillä oleva Teotihuacán. Se kertoo Meksikon muinaisista kulttuureista ja arkeologian työskentelymenetelmistä.

Tiedekeskus Heureka on vienyt rakentamiaan näyttelyitä 1980-luvun lopulta lähtien. Sen luomat 17 näyttelyä ovat olleet esillä 24 maassa 51 eri tiedekeskuksessa. Yli kaksitoista miljoonaa ihmistä on nähnyt Heurekan näyttelyitä, näistä yhdeksän miljoonaa ulkomailla. Heurekaalaiset ovat omin resurssein – pääosin ilman valtion vientitukea – tehneet maailmanluokan huippunäyttelyitä, joiden kysyntä on varsin vakaa.

Näyttelyidemme kysynnän kasvu on ollut eräs suomalainen menestystarina. Ensimmäiset vientiartikkelit olivat *Äänen maailma* ja *Kalevalan kansa*, joiden vientiä valtio tuki. *Urheilu*-näyttely vuodelta 1993 aiheutti toimintalinjojen muutoksen. Silloin tanskalaiset tulivat Vantaalle ja ilmoittivat haluavansa vuokrata Urheilunäyttelyn Kööpenhaminan Experimentarium-tiedekeskukseen. Se oli Tanskan jälkeen esillä vielä Malmössä Ruotsissa. Tämän jälkeen Heurekassa ymmärrettiin, että näyttelyt kannattaa rakentaa valmiiksi vientiä silmällä pitäen.

Ensimmäinen alusta lähtien vientiä silmällä pitäen suunniteltu, muotoiltu ja rakennettu näyttely *Pohjoismaiset löytöretkeilijät* (Nordic explorers) valmistui vuonna 1996. Sen näki yli 600 000 asiakasta Pariisissa, Haagissa, Münchenissä, Tartossa ja Kööpenhaminassa. Lisäksi 56 000 ihmistä tutustui siihen Rovaniemen Arcticumissa. *Illuusiot*

-näyttely vei suomalaisen osaamisen tulokset jo muille mantereille. Se myytiin Australiaan konsortiolle, joka kierrätti sitä useissa kaupungeissa. *Metsä ja me* (Forest and me) -näyttelyn rahoitti suomalainen metsäteollisuus. Se kiersi Euroopassa ja Suomessa, ja osia siitä on edelleen esillä Luston metsämuseossa.

Valloitustarina

Uusi käännekohta oli vuosituuhannen vaihteessa. Vuonna 1998 perustettiin erillinen yhtiö *Heureka Overseas Productions*, joka työllistää tällä hetkellä kolme henkilöä vakinaisesti sekä koko joukon työvoimaa pystytys- ja purkutöissä meillä ja maailmalla.

Kommunikaatio-näyttelystä rakennettiin rinnakkaisia versioita, jotka kiersivät yhtäaikaa maita ja mantereita. Näyttely on edelleen kierroksella ja se on menossa seuraavaksi Israeliin. Hannoverin Suomen-paviljongin näyttely *EXPO 2000* oli arvostelu- ja kävijämenestys; kävijät laskettiin jo miljoonissa.

Amerikka ja Kanada on valloitettu. Erittäin hyvä yhteistyö on usean meksikolaisen tiedekeskuksen kanssa. Miljoonakaupungeissa yleisömäärät ovat huikeita verrattuna Suomen oloihin. Suomessa Heurekan vuosittainen kävijämäärä on noin 300 000, määrä johon isoissa metropoleissa ylletään ja joka ylitetäänkin muutamassa kuukaudessa.

Uusin idea on näyttelyn agenttina toimiminen. Päänavauksena on se, että Heureka on meksikolaisen Teotihuacán -näyttelyn agentti Euroopassa. Neuvotteluja on käyty Australian Scitech-keskuksen kanssa jonkin suomalaisen näyttelyn kierrättämisestä Kaakkois-Aasiassa ja Australiassa.

Vuonna 2006 kolme Heurekan näyttelyä oli esillä maailmalla, kaksi Meksiko Cityssä, yksi Pariisissa ja Lissabonissa. Tämän lisäksi kaksi

näyttelyä kiersi kotimaassa Oulussa ja Män-
tässä.

Suomalaisen näyttelyviennin menestyksen ta-
kana on Heurekan osaava henkilökunta ja hyvät
henkilösuhteet kansainvälisessä tiedekeskusten
kentässä. Heureka on nyt saavuttanut hyvän
maineen ja ihan hyvän viennin tason.

Rahoituksen pullonkaulat

Opetusministeriö tukee Heurekan kotimaista
toimintaa veikkausvoittovaroista tieteen tuke-
miseen osoitetusta määrärahoista. Vantaan kau-
punki osallistuu talkoisiin merkittävästi. Heureka
kattaa kuitenkin lähes puolet menoistaan omalla
toiminnallaan, n. 25 % pääsylipputulolla. Monet

yrietykset ovat huomanneet positiivisen ilmapii-
rin, joka Heurekassa vallitsee.

Seuraavalle tasolle päästäkseen Heureka tarvit-
see kulttuurivientitukea, jota opetusministeriössä
myönnetään kulttuuriministerin johtamassa yksi-
kössä. Ehkäpä opetusministeriössä voitaisiin ylit-
tää se korkea aita, jonka hallinto on rakentanut
tieteen ja kulttuurin väliin. Siitä koituisi hyötyä
koko isänmaalle. Myynti voitaisiin aloittaa jo sil-
loin, kun näyttelyä rakennetaan. Ihanteellinen ti-
lanne olisi sellainen, että näyttely kiertäisi suoraan
maasta ja tiedekeskuksesta toiseen ilman väliva-
rastointia. Siihen eivät nykyiset rahkeet riitä.

*Kirjoittaja on Tieteellisten seurain valtuuskunnan toi-
minnanjohtaja ja Tiedekeskussäätiö Heurekan halli-
tuksen jäsen.*

Heurekan vientinäyttelytilasto

Näyttelyvienti	Vuosi	Maat	Museot		Kävijämäärät		
MM 23.4.2007				Ulkomailla	Heurekassa*	Muulla Suomessa	Yhteensä
Äänen maailma	1989	1	1	180 000			180 000
Kalevalan kansa	1990	6	12	80 100		5 000	85 100
Rakenteita	1990	4	4	270 000	85 000	10 000	365 000
Urheilu	1993	3	3	266 000	152 000		418 000
Rikos ja väärennös	1994	2	2	88 800	137 000		225 800
A.I.Virtanen – nobelisti**	1991	1	9			56 500	56 500
Lasten Heureka	1994	3	4	878 971	76 500		955 471
SILMU – Suomi ja ilmastonmuutos	1996	2	8	22 000		106 922	128 922
Pohjoismaiset löytöretkeilijät	1996	6	7	636 321	58 000	55 676	749 997
Illuusiot	1996	4	8	669 641	158 000		827 641
Metsä ja me	1998	6	9	834 706	128 000	67 987	1 030 693
Suomen Akatemian näyttely**	1993	1	3			22 300	22 300
Muinaiset kulttuurit	1998	3	5	107 000	411 000	46 938	564 938
Minä ja sinä	2001	3	4	353 650	214 239	54 361	622 250
Kommunikaatio	1999	17	22	1 626 860	176 600	60 300	1 863 760
Suomen paviljonki Expo 2000 Hannover	2000	1	1	2 345 635			2 345 635
Lentoon!	2002	3	4	278 606	299 094	36 951	614 651
Avoimet kysymykset	2003	3	6	269 291	214 844	15 214	499 349
Helppoa elämää	2004	3	4	242 159	253 043		495 202
Musiikki**	2005	1	1		226 000		226 000
Yhteensä				9 149 740	2 589 320	538 149	12 277 209

* vain kyseisen näyttelyn vieraat, mukana ei
ole ei vuokrattujen näyttelyiden kävijämäärä.

** ollut toistaiseksi esillä vain Suomessa